

OLOF RUIN

Tommy Möller

PROFESSOR OLOF RUIN, hedersmedlem av Svenska litteratursällskapet i Finland, föddes i Helsingfors den 8 november 1927 och avled den 31 maj 2023 i Stockholm. Han ingick 1958 äktenskap med Inger (född Björck), sedermera docent i engelska vid Uppsala universitet, och är far till tre söner: Hans, Pähl och Klas.

Sprungun ur en familj med djupa akademiska rötter framstår det inte som särskilt överraskande att hans yrkesliv ägde rum inom akademien. Farfar Waldemar Ruin var professor i pedagogik vid Helsingfors universitet och blev så småningom rektor för detta lärosäte; fadern, Hans Ruin, var professor i filosofi vid Åbo Akademi och docent i estetik vid Lunds universitet. Olof Ruin själv blev statsvetare. Och det ska tilläggas: en av ämnets absolut främsta företrädare i Sverige.

Uppväxten i Helsingfors färgades av de spänningar som kännetecknade Finland under denna tid; redan som barn kunde Olof Ruin se hur språk och klasstillhörighet delade det samhälle han växte upp i. Som tolvåring fick han uppleva det trauma som utspelades i landet med start den 30 november 1939, skollektionen fick avbrytas av larmet från sirener och på kvällen skickades han till Sverige via den sista reguljära båtförbindelsen mellan de båda länderna på lång tid. Dessförinnan hade han denna dag tillsammans med sin mor Kaisi kunnat bevittna hur flygplan med röda stjärnor kretsade över huvudstaden på låg höjd och fällde bomber; mor och son lyckades emellertid ta skydd under den järnvägsvagn som skulle föra dem till Åbo hamn.

Kriget var förvisso traumatiskt men Olof Ruins memoarer vittnar i övrigt om en privilegierad och harmonisk uppväxt. Kraven och förväntningarna från föräldrarna var samtidigt starka, men av allt att döma tycks de ha haft en sporrande snarare än en stressande inverkan på honom. Somrarna tillbringades på Härligö i Finska viken, en vacker skärgårdsö som varit i familjens ägo sedan 1800-talet. Där hade ett

mönster lagts av Waldemar Ruin som stadgade dagligt skrivarbete. Olof Ruin har i boken *Spänningar – Finland speglat i en familj* (1987) skildrat dessa somrar på ett sätt som för tanken till vad som närmast kan kallas ett intellektuellt arbetsläger. Kraven var höga. Man skulle skriva, ty att endast läsa vad andra skrivit ”framstod som något miss-tänkt, som ett sätt att dra sig undan, som en form av lättja helt enkelt”. Hela livet fram till de allra sista åren återvände Olof Ruin med sin familj till denna skärgårdssidyll. Och skrivandet upphörde aldrig.

Efter andra världskriget erhöll Hans Ruin ett docentstipendium vid Lunds universitet och familjen flyttade till Sverige. Även om tonårssonen Olof inte var obekant med det svenska samhället infann sig inledningsvis en känsla av främlingskap hos denne. Såsom invandrare ofta tenderar att göra pendlade den unge Olof Ruin mellan distansering och anpassningsvilja i sitt förhållningssätt till det nya landet. Vissa saker väckte frustration. Det gällde inte minst språket: han uppfattade rikssvenskan som artificiell, tillgjord och överdriven. Den lite småbuttra finlandssvenskan uppfattade han som mer genuin och han ansåg dessutom att den lät vackrare. Inte heller imponerades han av de svenska ungdomarnas berättelser om diverse umbäranden de tvingats utstå under kriget. I ljuset av vad han själv sett och upplevt fann han detta lidande smättigt och naivt, och han hemföll understundom till att – möjligen lite nedlåtande – betrakta Sverige som ett ”wienerbrödsland”.

Men anpassningsviljan var stark och i den uttalade ambitionen att så snabbt som möjligt bli rikssvensk uppfattades även vänliga frågor om Finland som irriterande. I boken *Sverige i min spegel* (1999) skriver Ruin: ”Jag försökte medvetet vrida min finlandssvenska mot rikssvenskan med resultat att jag resten av mitt liv fått leva med en bastardaccent, som varken är det ena eller det andra.”

Och Olof Ruin blev snabbt välintegrerad. Under studietiden valdes han till kårordförande, han fick ett Rotarystipendium vid George Washington University, Washington DC. I boken *Amerikabilder. Anteckningar om USA från 50-tal till 90-tal* (1994) skildrar han ett år som vidgade vyerna under den tid i livet då man kanske är mest formbar. Mötet med ett samhälle där rasmotsättningarna var stora gjorde starkt intryck. Men mycket var också positivt och en stark och livslång relation grundlades med detta stora land till vilket han vid tre

tillfällen skulle återvända som forskare och gästprofessor: 1971–1972 vid University of Michigan, Ann Arbor samt 1981 och 1991 vid University of California, Berkeley.

År 1960 disputerade Olof Ruin vid universitetet i Lund på avhandlingen *Kooperativa förbundet 1899–1929 – en organisationsstudie*. Samma år blev han docent. Kosan styrdes därefter till huvudstaden vars högskola just blivit universitet. Han utnämndes 1967 till biträdande professor i statsvetenskap vid Stockholms universitet, 1976 blev han innehavare av Lars Hiertas professur vid samma lärosäte, en tjänst han hade fram till pensioneringen 1993.

Den långa och framgångsrika karriären är kantad av ett stort antal uppdrag och utmärkelser. Olof Ruin var bland annat prefekt vid statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet, dekanus vid detta universitets samhällsvetenskapliga fakultet, styrelseledamot i *European Consortium for Political Research* (ECPR), *International Political Science Association* (IPSA) samt *European University Institute* (IUI) i Florens, ordförande för *Institutet för framtidsstudier*, *Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet* (HSFR) och *Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning* (STINT). År 1981 invaldes han i *Finska Vetenskaps-Societeten*, året därpå i *Finska Vetenskapsakademien* och 1990 blev han ledamot i *Kungl. Vitterhetsakademien*. Det internationella kontaktnätet blev vidsträckt; nära relationer utvecklades med ledande kolleger framför allt i USA.

Innan Olof Ruin disputerade var han dessutom verksam som ledarskribent på *Dagens Nyheter* under två år (1957–1958). Tidningens chefredaktör var då den legendariske Herbert Tingsten, för övrigt den förste innehavaren av den Hiertaprofessur som Olof Ruin sedermera skulle komma att beträda. En nära vänskap uppstod mellan de båda trots en betydande åldersskillnad. Stolt lät sig den unge Ruin dras in i vad han själv kallade ”den tingstenska trollkretsen” där intensiva samtal fördes om ideologier och viktiga historiska händelser liksom om själva livets mysterier i stort.

Olof Ruin fick flera tunga utredningsuppdrag. Han var under Olof Palmes ledning huvudsekreterare i *Studiesociala utredningen* (1960–1962), han blev ordförande i den stora *Grundlagsutredningen inför EU* (1991–1993), i *EG-konsekvensutredningen* (1994) och i *Folkomröstningsutredningen* (1996–1997).

I över ett halvsekel var Olof Ruin en centralfigur i den svenska konstitutionella debatten. Regeringskonstruktioner blev en specialitet. Hans kanske bästa bok *Mellan samlingsregering och tvåpartisystem. Den svenska regeringsfrågan 1945–1960* (1968) tar sin utgångspunkt i den intressanta iakttagelsen att svensk politik enligt Ruin förenar drag från både schweizisk och engelsk parlamentarism: å ena sidan en stark samförståndsanda och ett omfattande samarbete mellan partierna på olika nivåer och i olika sammanhang, å andra sidan samtidigt en klar rågång mellan regering och opposition. I boken analyseras ingående och med en stringent systematik det svärgenomträngliga och komplexa partipolitiska spel som ägde rum under denna händelserika period som kom att bli formerande för svensk politik under lång tid.

Olof Ruins bokproduktion är omfattande: nästan tjugotalet titlar. Den bok som är mest känd för en bredare publik är förmodligen *I välfärdsstatens tjänst. Tage Erlander 1946–1969* (1986). Det är inte en biografi i traditionell mening utan en statsvetenskaplig analys av de olika roller en statsminister har att fullgöra: regeringsbildare, organisatör, kommunikatör, förhandlare, partiledare et cetera. Boken översattes till engelska och gavs ut på University of Pittsburgh Press. Det svenska statsministerämbetet blev föremål för ännu en fin bok som utkom 2006: *Statsministern. Från Tage Erlander till Göran Persson*.

Olof Ruin fortsatte att skriva under hela sitt långa liv. Efter pensioneringen skrev han en ytterst läsvärd memoarserie samtidigt som han fortsatte med sitt statsvetenskapliga skrivande. Inom ramen för Kungl. Vitterhetsakademiens skriftserie "Svenska lärde" skrev han en biografi om sin far, *Hans Ruin. En gränsöverskridare* (2009). Mot slutet av sitt författarskap utvecklade Olof nästan vad som kan beskrivas som en egen litterär genre där politiska analyser blandades med personliga reflektioner och betraktelser och där möten och relationer med kända och mindre kända människor som på olika sätt varit betydelsefulla i hans liv avhandlades på ett intresseväckande sätt. År 2017 utkom *Analys & engagemang. Sex statsvetare under 1900-talet*, en lysande bok om statsvetenskapliga pionjärer. Som stilist var Olof Ruin i en klass för sig. Hans texter kännetecknas genomgående av en stringens och pregnans som man nästan aldrig ser i dagens vetenskapliga publikationer. Den sista boken gavs ut postumt 2023 med titeln *R – Rötter, Resor, Reminiscenser, Reflektioner*. Den utkommer i hans 96:e levnadsår

och inleds med ett krasst konstaterande: författaren meddelar att detta förmodligen är hans sista bok. Tyvärr blev han sannspådd.